

Tuloksellisuustarkastus

Tarkastuskertomus 1/2019 Biotalous hallituksen kärkihankkeena – Maatilatalouden kehittämisrahaston Makeran lisärahoitus

Yhteenveto kertomusluonnoksen lausunnoista

Valtiontalouden tarkastusvirasto on saanut viitekohdassa mainitun tarkastuskertomuksen luonnoksesta palautetta seuraavasti:

- Maaseutuvirasto 29.11.2018
- Maa- ja metsätalousministeriö 13.12.2018

Lausunnonantajilla on ollut tilaisuus

- lausua näkemyksensä tarkastuskertomusluonnoksessa esitetyistä tarkastusviraston kannanotoista sekä
- esittää kertomusluonnoksen tekstiin korjaus- ja täsmennysehdotuksia.

Ennen lopullisen tarkastuskertomuksen antamista tarkastusvirasto on kertomusta viimeisteltäessä ottanut huomioon palautteen seuraavasti:

1. Lausunnonantajien näkemykset kannanotoista

Olemassa olevien eri tukiyhdistelmävaihtoehtojen kannattavuusarviointi

Kertomusluonnoksen kannanottoluvussa esitetään: ”Eri tukimuotojen yhdistelmävaihtoehtojen valtion- tai yhteiskuntataloudellista edullisuutta ei ole arvioitu. Tämän perusteella todetaan, että optimaalisen tukiyhdistelmän määrittäminen yleisten taloudellisten arvioinnin periaatteiden mukaisesti olisi tarkoituksenmukaista.”

Maa- ja metsätalousministeriö esittää lausunnossaan, että ohjelmakauden rahoitusvalmistelussa pohdittiin eri rahoitusvaihtoehtoja ja näiden yhdistelmiä. Investointitukivälineinä ovat suorien avustusten lisäksi käytössä sekä Makerasta rahoitettavat valtiontakaukset, että valtion talousarvion momentilta 30.10.41 rahoitettavat korkotukilainat. Hallinnollisen taakan vähentämiseksi ja tuen maksimaalisen kannustevaikutuksen saavuttamiseksi lainat ja takaukset on kohdennettu rahoitusvälineiksi suurimpiin, pääsääntöisesti tuotannollista rakentamista koskeviin, pitkäkestoisii investointeihin, joissa myös lainan takaisinmaksuajat ovat pidemmät ja näin ollen korkotuen merkitys suurempi. Muihin kohteisiin tuki myönnetään pääasiassa avustuksen muodossa. Suhteessa investointitarpeisiin korkotukilainojen myöntämisvaltuus on ollut ministeriön mukaan riittävällä tasolla, joten siihen ei ollut tarvetta kohdentaa lisävaroja.

Ministeriön mukaan rahoituskauden 2021-2027 valmistelu on parhaillaan käynnissä ja osana valmistelua tarkastellaan ja arvioidaan myös erilaiset rahoitusmuodot. Käynnissä on muun muassa PTT:n ja Luonnonvarakeskuksen toteuttama hanke ”Maataloussektorin asema luottomarkkinoilla: Kysyntä, tarjonta ja uudet instrumentit”. Maa- ja metsätalousministeriö on ilmoittanut arvioivansa erilaisten rahoitusvälineiden tarkoituksenmukaisuuden ja toimivuuden. Ministeriö on myös ilmoittanut valitsevansa tulevaa rahoituskautta varten käyttöön otettavaksi resurssit ja muut edellytykset huomioiden mahdol-

lisimman tehokkaat rahoitusmuodot, joilla pyritään vastaamaan tuleviin investointien rahoitushaasteisiin ja tarpeisiin. Maa- ja metsätalousministeriö on ilmoittanut myös selvittävänsä kustannushyötyanalyysien tai kustannusvaikuttavuusanalyysien hyödyntämistä tulevissa arvioinneissa.

Maaseutuviraston lausunnossa on suhtauduttu myönteisesti kertomusluonnoksen kannanottoon ja suositukseen maatalouden investointitukimuotojen vaihtoehtoisten yhdistelmien kannattavuuden arvioinnista myös valtiontalouden näkökulmasta.

Maa- ja metsätalousministeriön lausunto on antanut aihetta seuraaviin muutoksiin lopullisessa tarkastuskertomuksessa:

Muutetaan em. kaksi kannanottoluvun virkettä muotoon: *”Eri tukimuotojen yhdistelmävaihtoehtojen valtion- tai yhteiskuntataloudellista edullisuutta ja edullisuuden arviointia ei ole dokumentoitu järjestelmällisesti. Optimaalisen tukiyhdistelmän määrittäminen ja raportointi yleisten taloudellisten arvioinnin periaatteiden mukaisesti olisi tarkoituksenmukaista.”*

Yrittäjätulotavoite

Kertomusluonnoksen kannanottoluvussa esitetään: *”Rakennetukiasetuksen (240/2015) 8. pykälässä on esitetty konkreettinen, 25 000 euron vuotuisen yrittäjätulon vähimmäistavoite sille tuettavalle investoinnille, joka edellyttää liiketoimintasuunnitelmaa. Tätä ei kuitenkaan pidetä maataloushallinnossa olennaisimpana investointihankkeiden seurantakohteena. Tärkeämpänä pidetään tukihakemuksessa esitettyjen maatilakohtaisten kehittämistoimenpiteiden toteutumisen seurantaa. Säädöksessä esitetty toimintatavoite ja toteutunut toiminta eivät ole yhdenmukaisia.”*

Maa- ja metsätalousministeriö korostaa lausunnossaan, että kyseisen kannattavuuteen liittyvän edellytyksen valvonta perustuu liiketoimintasuunnitelman noudattamiseen siten, että säädöksen mukaisesti liiketoimintasuunnitelmassa esitetyt toimet toteuttamalla 25 000 euron yrittäjätulovaatimus on mahdollista saavuttaa. Joissakin tapauksissa esimerkiksi tuotteista saatavissa hinnoissa voi tuottajista riippumattomista syistä tapahtua sellaisia muutoksia, ettei kyseistä yrittäjätulovaatimusta saavuteta, vaikka tuen edellytyksenä olleet toimet olisi toteutettu.

Maaseutuvirasto esittää lausunnossaan asetuksen sellaisen tulkinnan, että tukea voidaan myöntää hakijan maatilainvestointiin, josta liiketoimintasuunnitelman mukaan voitaisiin saada 25.000 euron maatalouden yrittäjätulo viimeistään tuen myöntämivuotta seuraavana viidentenä kalenterivuonna. Tuen saaja sitoutuu noudattamaan liiketoimintasuunnitelmassa esitettyjä kehittämistoimenpiteitä, eikä hän sitoudu siihen, että maatilalla todellisuudessa muodostuisi viimeistään viidentenä vuotena 25.000 euron yrittäjätulo.

Maaseutuvirasto pitää lausunnossaan nykyistä säännöstä perusteltuna. Tarkkojen euromääräisten tulovaatimusten asettaminen usean vuoden päähän on erittäin vaikeaa. Tuloihin vaikuttavat monet seikat, niin viljelijän/tuensaajan omat toimet kuin myös viljelijästä täysin riippumattomat seikat. Olisi epäoikeudenmukaista sanktioida viljelijää esimerkiksi politiikkamuutoksista johtuvista tukien alenemisestä tai kansainvälisten tapahtumien seurauksena tulleista maataloustuotteiden hintojen alenemisestä. Nykyinen käytäntö mahdollistaa huomion kohdistamisen nimenomaan viljelijän omiin toimiin: tukea myönnettäessä arvioidaan, että myöntöhetken edellytyksillä tietyt toimet turvaavat viljelijälle tietyn yrittäjätulon. Tämän toteuttaminen on viljelijän omissa päätäntävällässä.

Lausunnot ovat antaneet aihetta seuraaviin muutoksiin lopullisessa tarkastuskertomuksessa:

Poistetaan tätä asiaa koskeva tarkastusviraston kannanottokappale sekä sitä koskeva osuus väliotsikosta.

Vaikuttavuusseuranta

Kertomusluonnoksen kannanottoluvussa esitetään: ”Maataloushallinnossa vuonna 2015 käyttöön otetun Hyrrä-järjestelmän tietojen avulla ei voi arvioida, kuinka yksittäiset investointitukihankkeet ovat vaikuttaneet tuensaajien kannattavuuteen ja kilpailukykyyn.”

Maa- ja metsätalousministeriö esittää lausunnossaan, että Hyrrä –tietojärjestelmän rakentaminen on ollut Maaseutuvirastossa ennakoitua suurempi hanke ja käytettävissä olevin resurssein sen rakentamisessa on jouduttu tekemään priorisointeja, jotta eri tukijärjestelmät on voitu ottaa käyttöön ja täytetty esimerkiksi EU-tason raportointia koskevat edellytykset. Näin ollen joidenkin osioiden rakentaminen on edelleen kesken, mutta kehitystyötä jatketaan koko ajan käytettävissä olevien resurssien puitteissa palvelemaan entistä paremmin kaikkia asetettuja tavoitteita.

Maaseutuviraston lausunnon mukaan Hyrrä -järjestelmässä on liiketoimintasuunnitelman sisältävissä hakemuksissa kolme kohtaa, joissa kyseisiä asioita voidaan arvioida. Näiden tietojen perusteella pystytään raporteilla tekemään yhteenvetoja siitä, miten eri investoinnit ovat vaikuttaneet laskelmien mukaan tuensaajan maatilán kannattavuuteen ja kilpailukykyyn. Myös tuettavien hankkeiden valintapisteiden raportoinnilla saadaan tietoa siitä, miten ELY-keskuksen tukipäätöksen esittelijä on arvioinut kyseisen investoinnin vaikuttavan tuensaajan maatilán kannattavuuteen ja kilpailukykyyn. Maaseutuviraston lausunnossa on siis esitetty, että Hyrrä-järjestelmässä on mahdollista seurata lausunnossa mainittujen vaikuttavuustavoitteiden toteutumista, mutta lausunnossa ei sanota, että seurantaa tehtäisiin.

Maaseutuviraston lausunto on antanut aihetta seuraaviin muutoksiin lopullisessa tarkastuskertomuksessa:

Poistetaan voi -sana tarkastusviraston edellä mainitusta virkkeestä siten, että virke kuuluu: *”Maataloushallinnossa vuonna 2015 käyttöön otetun Hyrrä-järjestelmän tietojen avulla ei arvioida, kuinka yksittäiset investointitukihankkeet ovat vaikuttaneet tuensaajien kannattavuuteen ja kilpailukykyyn.”*

Muutetaan vastaavalla tavalla myös kertomuksen havainto-osan tekstiä.

Muutetaan vastaavan sisältöisesti myös tätä koskevaa suositusta siten, että se kuuluu: *”Maataloushallinnon tulisi harkita Hyrrä-järjestelmän kehittämistä siten, että sillä arvioitaisiin tuettavien investointien hankekohtaisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista.”*

2. Teknisluonteiset täsmennys- ja korjausehdotukset

Lausunnoissa on esitetty teknisluonteisia korjaus- ja täsmennysehdotuksia. Kaikki lausunnoissa esitetyt korjaus- ja täsmennysehdotukset on otettu tekstimuutoksina huomioon lopullisessa tarkastuskertomuksessa.

Lisätietoja: Johtava tuloksellisuustarkastaja Ari Hoikkala (ari.hoikkala@vtv.fi), puh. 09 432 5724